

Pretul

pentru Sibiu pe 1 anu întregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimisu cu post'a in
lăintrulu monarchiei pe 1 anu
întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
In străinatate pe 1 anu 10 fl. sêu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. sêu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,
se platescu pe serie sêu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a dou'a si
a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
asemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redacti-
nea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 68.

— Sibiu, Sâmbata 23/4 Septembrie. —

1880.

Din Banatu.

— De lângă Timisiu, 26 Augustu 1880.

(600,000 fl. jafuiti si altele.) In fine
s'au convinsu cei chiamati de a conduce afacerile
comitatului Carasiu (Lugosiu), cumcà inpilarea
si spoliarea de avere a locuitorilor agricultori nu
se pôte practisâ mai departe; totu-odata s'a docu-
mentatu, cumcà cele scrise in Nr. 52 alu „Obser-
vatoriului“ din a. c. relative la acestu comitatu
sunt tôte adevăruri triste; sunt nesce miidulôce de
esistentia pentru multi individi, caroru li este uritu
lucrulu onestu si traiulu modestu; din care cauza
s'au si cassatu multe din acele; anume sumele pre-
liminate pentru dotatiunea aceluor posturi*) s'au
stersu din preliminariile comunelor in suma de
60 mii di: Siesedieci de mii fl. v. a. Acuma
vedi poporule blandu si muncitoriu! Mai bine de
diece ani se nutrescu din sudôrea ta si se inbuiba
in desfrenari o multime de trentori, cari nu pro-
duceau nimica, erau câ o lepra pre corpulu comi-
tatului. Candu o se-i tragi la raspundere pre
acesti vampiri?

In diece ani s'au storsu mai bine de 600 mii
di: Siese-sute de mii fl. v. a. din sudôrea popo-
rului, care in adunarea municipala din 3 Augustu
a. c. s'au documentatu a fi in contra lezei.

Corolariile acestei administratiuni sunt cu-
noscutu onor. publicu cetitoriu. S'a formatu adeca
unu proletariatu, preste totu comitatulu o miseria
generală, averea imobila a agronomului este atacata
de fisculu statului, de ôre-ce statulu nu si-a primitu
contributiunea prescisa, fiindu-că organele admi-
nistrative s'au ingritu mai multu, pentru-că se-si
scôta pretensiunile sale, parte legale la aparentia,
parte nelegale dupa tôte formele.

Pôte se întrebe veri-si cine si cu totu dreptulu,
cà unde au fostu inteligenti'a romana? Raspunsulu
la aceste este usioru, a fostu si in municipiu si
afara de municipiu; au vediutu multi, cumcà se
intempla lucruri necurate, au si aretatu unii, câ
ce se face si cum se face; inse au remasu isolati,
pentru-că cei mai multi n'au avutu atâta taria de
spiritu si resolutiune, câ se arete si ei bub'a cu
degetulu, si casurile singuratece se le ia la
scarmanare. E sciutu in totu comitatulu, câ in-
multirea posturilor de pretori si adjuncti pretoriali
in a. 1876 cu ce stratagemă s'a realisatu; membrii
municipali adeca erau citati câ din oficiu la votare,
pentru-că partit'a domnitôria avea frica mare, câ
nu cumva se cada cu proiectulu. Acea temere
inse n'a avutu nici o basa reală, pentru-că in adu-
nare abia 2—3 individi au combatutu propunerea;
anume d. advocatu C. Radulescu, câ totudeauna,
candu se tractedia de binele publicu, asia si acuma
a fostu la postulu seu si-a aretatu destulu de claru
nelegalitatea propunerei, atâtu din consideratiuni
politice, câtu si finantiale; dupa elu V. Deciu a
espusu câ intr'o icôna viua, inse destulu de trista,
starea poporului dela sate, care nu-si pôte dotâ
pre docenti si preoti, pentru-că pretensiunile comi-
tatului sunt mai mari decâtu ale statului. Asia
de ex. in comitatulu Carasiu dela multe comune
se incassadia mai multa dare comunala decâtu dare
de statulu sêu contributiune regésca, câ-ci dupa flor-
inulu de dare directa la statulu, se storcu 120%
dare comunala, din care cauza contributiunea câtra
statulu nu se pôte incassâ, ci restanti'a crescindu
din anu in anu, pre urma se vinde mosi'a tieră-
nului cu pretiu bagatelă, de comunu la jidani,**)
era organele financiale stergu din evidentiă restanti'a
dela realitâti câ neincassabila. S'au adevărutu mai

departe, cumcà in comptabilitatea comitatului nu
este nici o ordine si nu se pôrta nici o controlă
seriôsa, ci numai fictiva. S'au mai aretatu, cumcà
dupa dis'a lui Cicerone: „Fundamentulu statului
sunt familiile“; deci unu statulu este cu atâtu mai
fericitu, cu câtu are mai multe familii laboriôse si
productôrie, asia dara aici se-si indrepte comita-
tulu atentiunea, era nu totu la crearea de posturi
nouve. Multi au recuoscutu aceste adevăruri si au
vediutu, câ e mai bine a procede dupa aceste prin-
cipie; inse dorere câ si de astadata s'a adevărutu
ceea ce scrie Ovidiu despre natur'a omenesca:
„Video meliora proboque, deteriora sequor. — Vedu
cele mai bune, pe cari le si probezu, inse cele
mai nebune le urmediu.“ Ne aducemu bine aminte,
câ d. comite Ujfalussy a provocatu la momentu
pre comptabilulu primariu, câ se raspunda la aser-
tiunile ce'lu atingu; elu a si raspunsu, câ la unele
comune budgetele si ratiunile (socotelile) nu sunt
revediute si nici facute de pe diece ani, si
preste totu, cumcà se afla in restantia 15,000 com-
puturi (socoteli) de ale comunelor, nesupuse la
nici-o revisiune oficiale. Asia dara de aici se
datedia descoperirile triste de disordine in afacerile
comunelor; prin urmare „Pesti Naplo“ si alte diarie
atribue acelea misieli cu nedreptu dlui Tabajdi,
venitu numai de curendu in fruntea comitatului.
Hotiile erau vechi, dara s'au descoperitu numai
acuma.

Cumcà nu s'a processu de locu la urmarirea
celoru culpabili in afacerile acestea, caus'a a fostu,
câ postulu de vicecomite era ocupatu pre atunci
de unu motoflete, pre care nisce ômeni câtilinari
ilu conduceau de nasu, precum conducu tiganii
ursari pre ursu, pâna candu atâta ilu incurcarea, in
câtu averea familiei sale castigata din mosi si
stramosi, acuma este agravata cu unele pretensiuni
insemnate de ale comitatului. Acesta 'ia fostu
castigulu pentru serviciulu prestatu comitatului.

Câ onor. publicu cetitoriu se cunôsca, cum si
pre ce câli se încercă administratiunea centrală a
scôte bani dela poporu, vomu produce unele casuri
câ exemple. Mai de curendu pusera dela comitatu
in preliminariile comunale sume insemnate de 50
pâna 100 fl. v. a. câ se se arunce pre contribuenti
pentru sustinerea drumurilor in stare buna, pre
lângă tôte câ locuitorii trebuie se-si implinésca com-
petenti'a de lucru publicu cu braçiale sêu cu ju-
gulu, sêu se se rescumpere individualu cu bani. Mai
departe, pentru fetulu-monstru Banc'a dela B.-Pest'a,
destinatu câ se ajute pe proprietarii mici din
Budapest'a, la care presedintele era aprôpe se-i
sucésca grumadii, administratiunea comitatului Ca-
rasiu asemenea a inceputu a preliminară — éca asia
— fara de a mai întrebă pre comunitati, sume de
50—100 fl. v. a. Sciendu noi ce se intempla cu
fondurile comitatului si cu averea orfanilor, nu
potemu fi in dubiu nici despre finitulu acestoru
sume.

Cu administratiune de soiulu acesta nu se
castiga independenti'a unei tieri, ci numai se pre-
gatesce subjugarea ei, atâtu spirituală câtu si ma-
terială.

Acuma esaminandu relatiunile sociale, dai de
cele mai mari contraste, atâtu in lumea morala
câtu si in viet'i'a de tôte dilele; consumatiunea nu
stă nici decum in raportu cu productiunea. Lucru
fôrte naturalu, pentru-că multi membrii din familia
nu producu nimica, ci petrecu viet'i'a in neactivitate
si distractiuni, uneori chiaru culpabile si vane. De
aici urmédia moletiuena corporale si indispusetiunea
spirituale; mai alesu lussulu a introdusu unele da-
tine, care numai ruinédia bunastarea familiei si a
societatii întregi. Dn'a proprietarésa tine trei ser-
vitôre, un'a se-o peptene si se'i curatie cas'a, alt'a
se-i férba de mancare, a trei'a se-i pôrte si lapteze
fetulu, pentru-că domn'a nu-si da peptulu seu, câ
se nu se ruinedie corporalmente. Dnulu proprietariu
tine argati, care se-lu insotiésca la parade, mai

este unu servitoriu in curte, care taia lemne, le
aduce in casa si face focu la servitôre si le aduce
apa; asia dara cinci servitori numai pentru trei
persône. Candu inse a crescutu famili'a, mai trebuie
gubernanta, care in cele mai multe casuri indepli-
nesce loculu dômnei, si sunt casuri nenumerate, candu
domnulu si-a alungatu soci'a si s'a casatoritu cu
gubernant'a sêu cu laptatôri'a prunciloru; lucru fôrte
naturalu, pentru-că dôm'n'a s'a ruinatu nu numai
trupesce prin neactivitate, ci si spiritualmente si
nu este in stare de a mai cuceru sêu subjugâ pre
barbatulu seu prin gratiele naturale si frumsetiele
spirituale, devenindu unu scheletu, de care barbatulu
nu mai are nici unu gustu a se apropia.

Acéstă gangrena se latiesce fôrte tare si între
biurocratia. De aici apoi necurmatele vaieraturi,
câ nu se ajungu cu venitul, cu platile, cu remu-
neratiunile, la sustinerea vietiei, si sunt ôrecum
lipsiti de tóta linistea sufletesca chiaru si atunci,
candu oficiulu si l'au implinitu dupa recerintia. Aceste
sunt nesce fenomene, cari aru trebui se dispara
de pre orizontulu Banatului Temisianu.

T. Grachu.

Caletori'a M. S. imperatului la Galiti'a si Bucovin'a.

Considerandu metamorfosarea, prin care au
trecutu si directiunea ce au luat politic'a interna
a monarchiei austro-ungare, indata dupa caderea
comitelui Andrassy; considerandu mai departe nou'a
directiune ce au luat dezvoltarea complicatei cestiuni
orientale, dela advenirea la potere a cabinetului
Gladstone in Angli'a; considerandu in fine tôte
oscilatiunile ce au suferitu ecuilibrulu european in
urm'a decisiuniloru Congressului si ale Conferentiei
mariloru poteri la Berlin, nu se pôte negâ, câ
atâtu caletori'a M. S. imperatului Franciscu
Josifu I prin Boemi'a, precum si aceea pe care
o întreprinde actualmente in Galiti'a, are o mare
importantia politica si va avea negresitu, consecintie
fôrte seriôse, nu numai pentru constitutionalismulu
austro-ungaru, dara si asupra atitudinii ce o va
luâ politic'a monarchiei, fatia cu evenimentele po-
litice externe.

Este mai pre susu de ori ce indoiala, câ déca
comitele Andrassy ar ocupâ inca fotoliulu ministe-
riului de externe si déca in Vien'a ar mai functiônâ
unu colegiu de ministrii esiti din sinulu partidei
nemtiloru centralisti, de calibrulu Dr. Herbst et
consortes, monarchulu nu s'ar fi simtitu indemnatu
a se espune multeloru si varieloru fatige ale acestoru
lungi si obositôre caletorii, ci s'ar fi multumitu
pôte a face indatinatele caletorii accelerate între
Vien'a si B.-Pest'a, întreprinse de nenumerate-ori
dela introducerea dualismului încôce.

Pentru câ dela programulu si dispositiunile de
pâna acuma ale caletorieloru întreprinse de câtra
M. S. imperatulu in interiorulu monarchiei, se se
pôta face abateri in favorulu Boemiei, alu Galitiei
si alu Bucovinei, au fostu de lipsa între altele, se
premerga trei mari si importante evenimente politice
si acelea sunt: ocuparea Bosniei si a Hertegovinei,
sgomotôs'a cadere a comitelui Andrassy si in fine
nu mai puçinu sgomotôs'a cadere si fiasco politicu
alu nemtiloru centralisti-pangermanisti. Prin ocu-
parea a celoru doue provincii, Austro-Ungari'a
a probatu, câ este dispusa a luâ parte activa la
licvidarea Turciei; prin caderea comitelui Andrassy
s'au facutu primul si precum se vede, si decisivulu
pasu, de a emancipâ monarchi'a de subt onerôs'a
si insuportabil'a suprematia a elementului ungurescu;
era prin caderea si delaturarea gubernului tero-
risticu si exclusivistu alu nemtiloru centralisti, na-
tionalitatile negermane ale Austriei scapara de in-
pilarile si asupririle neinpacatiloru adversari si per-
secutori.

Considerata din acestu punctu de vedere, ca-
letori'a galitiana si bucovinena a monarchului, ni

*) Sinecure pentru persône de acelea, care se
afla in etatea cea mai buna, in tóta vigôrea vietiei?
Red.

**) Noi scimu câ si la svabi, nu câ la camatari,
ci câ la ômeni diligenti si economi prevedietori, carii
aduna banu la banu si cumpara neincetatu pamenturi.
Not'a Red.

se infatîșia că unu evenimentu politicu de primulu rang, ceea ce isi si afla espressivulu accentu in nemarginitulu entusiasmu, in marea si nedescriptibil'a bucuria si veselia sincera, cu care este primitu monarchulu de cătra poporatiunea Galitiei, ale carei sentimente au fostu până acuma innabusite. Caletori'a M. S. imperatului se pôte numi triumfala, atātu sunt ovatiunile de frenetice si festivitatile de pompöse, pe care le intimpina in totu percursulu seu de până acuma. Nici unu incidentu, nici o fapta nu au intrevenitu, pentru-că se arunce vreo umbra asupra splendideloru si luminöseloru festivitati, séu se conturbe armoni'a ce domnesce intre poporatiune si Domnitoriulu seu.

N'avemu decâtu se aruncamu ochii asupra dulce-amareloru observari si comentarie, cu cari urmaresce press'a siovinistica a nemtiloru si a unguriloru acēsta caletoria a monarchului, pentru că se scimu, că ea nu este dupa gustulu d-loru. Nu este loculu aci a cercetă si analiză motivele, pentru cari nemtii pangermanisti si ungurii kossuthiani nu potu fi multumiti cu acēsta caletoria, prin care monarchulu se apropia in persóna de natiunile „trantite la parete“, pentru că se le visitiedie, se le cunósca mai de apröpe si se le asculte plangerile si reclamatiunile lor, cu pacientia si indulgentia parintésca. Ajunge se constatamu, că nemtii si ungurii nu sunt multumiti, probandu prin acēsta, că ei nu voru si nu sunt in stare se se familiarisedie si se se inpace cu ide'a, că rolulu pe care l'au jucatu aceste doue elemente dela 1866 incöce si că rangulu ce si l'au arogatu asupra celorualte nationalitati, care formédia marea majoritate a poporatiunei acestei monarchii, au fostu numai unu episodiu istoricu trecătoriu si nicidecum o stare definitivă si nealterabila. Ei nu voru se recunósca acestu adeveru, logic'a fapteloru inse 'i va constringe a ilu recunósce, trecēdu la ordinea dilei preste veleitatile lor de suprematisare, in tocmai precum au trecut ei preste drepturile nealienabile si neprescriptibile de libertate si egalitate a nationalitatiloru de alta ginte. O presimtu acēsta si unii si altii, si dejă diarie seriöse că „N. fr. Presse“ si „Pesti Napló“ au inceputu a declară, că dilele dualismului in Austri'a propria sunt numerate, că elu va fi inlocuitu cu unu altu sistemu de guvernare, care probabilu că va fi de coloritu federalisticu. De alta parte kossuthianii declara, că ei considera sistemu dualisticu, in cătu privesce Ungari'a si Transilvani'a, că definitivu si că unu ce permanentu pentru eternitate. Din întemplanie mai esista inca in Austro-Ungari'a pre lănga elementulu ungurescu si alti factori si elemente mai pre susu de alu lor, a caroru vointia si alu caroru votu va precumpani, indata-ce se va simti si pentru Ungari'a necesitatea unei schimbari analöge aceleia, ce se inițiaia actualmente in Austri'a. O asemenea schimbare se pôte face si se va face in modulu celu mai legalu, pe cale constitutională, fără de a recurge la octroari violente, séu la lovire de statu, in tocmai precum s'au facutu si la introducerea dualismului.

Inpacarea nationalitatiloru nemultumite au ajunsu a fi o necesitate imperativa, atātu pentru dinasthi'a absburg-lotaringica, cătu si pentru durat'a si esistenti'a imperiului acestuia, că unitate de statu. Numai cu conditiunea acēsta sine qua non, Austri'a va fi in stare se braviedie fortunele si atacurile ce o amenintia din nordulu Europei, si numai in modulu acesta va putea scapă de sörtea Turciei, pe care i-o prepara dejă de multu intim'a aliantia, ce domnesce mai bine de o suta de ani intre Berlin si St. Petersburg. Rivalitatea traditională ce esiste intre Berlin si Vien'a, va putea fi innabusita si mascata, până candu Prussi'a va avea lipsa de Austri'a. Indata ce acēsta isi va fi facutu datorit'a că si arapulu lui Fiesco, aceeasi Prussia, care astadi afectédia cea mai sincera si desinteressata amicitia pentru victim'a sa dela 1866, va afă, că solidaritatea interesseloru sale cu acelea ale Austriei au incetatu si umilinduse pôte, va solicită éراسi amicitia vechiului seu aliatu din St. Petersburg. Prussi'a si in specialu principele de Bismark, care si-au studiat bine pe Machiavelli alu seu, precum si pe Anti-Machiavelli alu lui Friedericu celu Mare regele Prussiei, nu ar jucă unu astfelu de rol pentru prim'aóra. Istori'a santei aliantie si a resbelor in contra lui Napoleonu I ne au pastratu probe destulu de autentice despre virtuositatea, cu care inca de pe atuncea diplomati'a prussiana sciă se jóce doue si trei roluri in acelasu timp.

Pentru că Austri'a se póta trece deci nevatamata prin Scyl'a panprussismului si Carybdea panslavismului, va trebui se fia condusa de unu fericitu si luminatu cărmaci, care se se grabésca a repară erorile comisse până acuma si care se fia destulu

de prevedietoriu de a nu mai comite nici o eróre noua.

Caletoriele M. S. imperatului intreprinse la Boemi'a, Galiti'a si Bucovin'a se potu consideră că unu bunu inceputu intru repararea eroriloru din trecut. Intrebarea déca acēsta intreprindere nu vine prea târdiu, ne-o va raspunde viitoriulu. Noi dorimu că acelu respunsu se fia negativu, pentru că este mai bine a reveni tardiu si chiaru in ór'a a unspredecea, decâtu niciodata.

Camilu.

Discurse parlamentare tinute in cestiunea agraria transilvana.

Siedinti'a din 8 Juniu 1880.

(Urmare.)

Szikszay Lajos: Declaru din capulu locului, că sunt de acordu cu partea cea mai mare a opiniunei d-lui referentu alu votului separat, si anume primescu că §-fulu 14 care dispune despre expertii permanenti, va se dica despre organele cari au se decida cestiunile cele mai inportante la comassari — clasificare si estimare — se se eliminedie simplu.

Nici elu nu a aflu de lipsa a motivă mai pre largu stergerea acestui paragrafu, nici eu nu voiu se me demitu in detaliu, ci constatediu simplu, că dispositiunea art. X: 1836 referitóre la acēsta afacere, s'a doveditu in praca atātu de corecta si folositóre, in cătu a o schimbă inu este de lipsa, nici din punctu de vedere alu dreptului de processu, nici este cu scopu.

Nici intr'o privintia nu se pôte motivă, că precandu in cestiunile puru processuale este permisu partideloru se'si aléga liberu pe reprezentantii si expertii lor, se se despoaie de dreptulu de a'si alege liberu pe expertii loru tocma in cestiunile neprocessuale, — in cestiunile de economie nationala si rationala.

In specialu nu primescu acestu §. nici pentru aceea, că si fara de expertii permanenti se voru spori spessele acestei proceduri urgente prin pertractarile la fati'a locului, éra aplicarea de expertii permanenti ar mari spessele, afara de aceea astfelu de experti, de cari — förte corectu — ne pune in vedere motivarea proiectului de lege, adeca, cari se aiba si cunosciintele necesare si se fia si neinteressati, nici prin denumire nici prin alegere nu se voru afă destui pe teritoriulu unui tribunalu.

Dar daca s'ar validat alegerea prevediuta in motivare, adeca, dacă 'i-ar alege comisiunile administrative, nu se pôte negă, că acēsta alegere ar fi emanatiunea posesiunei mari si ar fi o nedreptate.

Eu deci fără alta motivare primescu stergerea §-lui 14 si me bucuru că si dl. referentu alu votului separat primescu §. 15 emendatu cu eliminarea positiuniloru referitóre la expertii permanenti, pentru că dispositiunile referitóre la grupele de interesse si la alegerea libera a expertiloru, incuviintiate si de dl. propunetoru alu votului separat sunt corecte si acceptabile.

Deci propunu eliminarea §-lui 14 si primirea §. 15 cu emendarile indigete.

Bokross Elek: Comisiunea juridica a primitu §. 14 cu majoritate de voturi, eu deci că referentulu acelei majoritati nu-mi ridicu glasulu pentru eliminarea lui; nu potu inse se nu recunosc deplin'a indreptatire a aceloru temeri, cari s'au ivitu atātu la referentulu votului separat, cătu si in cercuri mai estinse in privintia practicabilitatii lui.

In sine ar fi corecta acea dispositiune: că se se designiedie inainte acei experti cari voru fi incredintati cu o chiamare atātu de insemnata; in principiu nu s'ar putea combate acēsta dispositiune, esecutarea ei in praca inse este dubia si la tóta intemplanie este o astfelu de incercare, care se judeca dupa apretierea individuala. Eu individualmente afu, că eliminarea §-lui nu alterédia sistem'a, dar sustinerea lui ar fi o incercare, care in praca se pôte dovedi de förte corecta, inse pôte urmă si contrariulu. (Iaritate.)

On. Casa binevoiesca deci pe bas'a celoru audite a decide dupa intieptiunea sa. (Iaritate.)

In cătu privescu §. 15 'mi iau voia a observă, că acela nu coprinde numai dispositiuni ce emanédia din §. 14, ci statoresce si categoriile de interesse ale partideloru, si asia nu numai că nu se pôte elimină cu totulu, dar dispositiunile lui cele bune nici nu aru putea incepa in cadrulu instructiuniloru, si este redactatu astfelu, in cătu si emendatu conformu propunerei domnului Szikszay se pôte sustinea fara a alterá sistem'a, deci emendatu astfelu ilu consideru de acceptabilu. (Aprobari.)

Pauler Tivadar ministru de justitia: Intentiunea ce a avutu ministeriulu la redactarea §. 14 a fostu: că la clasificari si estimari se se aplice celu puçinu in parte astfelu de experti, cari mai pre susu de ori ce interesse, si provediuti cu cunosciinte de specialitate suficiente, se procedă in acēsta cestiune de mare ponderositate independenti si nepreocupati. Ministeriulu concediuse comisiunei administrative designarea acestoru experti, éra jurarea loru tribunaleloru, comisiunea juridica inse abatēduse dela acēsta, a incredintiatu denumirea loru pre lănga conlucrarea comisiuniloru administrative si a tribunaleloru — ministeriulu, negresitu din acelu motivu: că scutitu de ori ce influintia locala se denumésca astfelu de individi, cari se póta coresponde inportantei loru chiamari, spre multamirea deplina a partideloru.

Totu pentru scutirea interesseloru partideloru s'a facutu provisiune in §. 15 că o parte a expertiloru se o póta alege partidele liberu din numerulu acelor.

Intentiunea dara este aceea, că comisiunile expertiloru, cari au o chiamare atātu de grava si vitala, se se compuna din ómeni mai pre susu de ori ce interesse, pricepatori de lucru si nepartiali. Fiindu inse că in

privintia acestei institutiuni s'au ivitu din mai multe parti temeri, si de örece spöirea spesseloru se presenta că unu astfelu de motivu, care preponderédia valörea incercarii, si de örece n'a fostu altu scopu decâtu că dispositiunile se fia cătu se potu de perfecte, daca cugetati, că scopulu se pôte ajunge si fara ea, nu sunt contra primiei amendamentului domnului Szikszay. (Aprobari.)

Presiedintele cere voia, că de si s'au combinatu §§. 15 si 15 totusi votarea se se faca mai întâi asupra §-lui 14, si daca acesta s'ar elimină, in privintia emendariloru necesarie in §. 15 se se mai póta pronunці cine va avea voia.

Se pune la votu §. 14, care nu se primesce.

Teleszky István: Eu aprobediu förte intentiunea amendamentului d-lui deputatu Szikszay, dar nu'lu afu de suficientu pentru eliminarea totoruru positiuniloru de eliminatu din §. 15. Si anume: amicul meu propune se se modifice numai alinieile a 2. 9 si 11 din §-fulu 15, pe candu alinieile a 3. 8. 10 si 12, inca continu dispositiuni de eliminatu.

La tôte aceste alinie asiu face eu amandamente, daca ve invoiti, séu rogu pe d-lu referentu se le stilisedie elu.

Presiedintele: Fiindu-că stilisarea recere combinatiune, dóra ar fi mai cu scopu a lasă in suspensu §-fulu 15 si a continuă desbaterea cu §-lu 16? (Aprobari.)

Se cetesce.

§. 16. *Classificarea si estimarea se face in fati'a locului sub conducerea judelei pertractatoriu. si cu interventiunea ingineriului functionariu, si dupa terminarea ei lucrarea se cetesce in presentia comisiunei expertiloru si a partideloru si se autentica prin subscriere.*

Partidele, cari nu sunt multiamite cu clasificarea séu cu estimarea au dreptu se'si insinue, cu acēsta oca siune reclamatiunile lor, pe cari comisiunea luandu-le la protocolu, este indatorata a le esamină fără intardiere la fati'a locului, si a decide asupra lor. Si procederea acēsta trebie autentificata intr'unu asemenea modu că si cea de mai inainte.

Se primesce.

§. 17. *Autenticarea lucrariloru pregatitóre ingineresci o face judele pertractatoriu pe bas'a cercetarii si opiniunei ingineriului autenticatoriu, elu dispune si esecuta suplinirea séu rectificarea defecteloru ivite.*

Se primesce.

§. 18. *Sub decursulu lucrariloru pregatitóre nu este admisu separat unu remediu de dreptu, gravamenulu de nulitate, apelatiunea, séu rectificarea contra decisiuniloru si dispositiuniloru judelei pertractatoriu, nici contra fapteloru séu intrelesariloru altora.*

Dupa inchiaierea lucrariloru pregatitóre partidele pentru remediarea gravamenelor ivite sub decursulu acelor se potu folosi de o reprezentatiune, care celu multu in terminu de 15 dile dela inchiaierea autenticarii trebie prezentata in scrisu, séu la judele pertractatoriu, séu la tribunalulu reg. Asupra acestei reprezentatiuni decide tribunalulu reg., — contra decisiunei acestuia nu se mai admite vre-unu remediu de dreptu separat, ci gravamenele eventuale trebie substernute in apelatiunea contra sentintii meritoriale.

Veszter Imre: Fiindu-că tôte lucrarile pregatitóre se facu din oficiu si se conduc de cătra unu jude esmisu din partea tribunalului, si provediutu asia dicēdu cu putere nemarginita, comisiunea juridica a aflu de lipsa a dispune in aline'a a dou'a a acestui §. că partidele in privintia gravamenelor ce le voru avé in contra lucrariloru pregatitóre, se se póta folosi de o reprezentatiune, asupra careia se decida tribunalulu.

Principiulu si directiunea acestei dispositiuni sunt corecte, pentru-că la tóta intemplanie este de lipsa că lucrarea esmisului tribunalului se se supuna controlei colegiului, si că in urm'a reclamarii partideloru se se póta remediá erorile, séu intrelesarile comise de judele pertractatoriu; me temu inse, că dispositiunea din aline'a a dou'a a acestui §. nu va fi suficienta pentru ajungere acestui scopu salutariu, pentru-că daca o partida nu va putea raspunde la reprezentatiunea prezentata de ceealalta, tribunalulu nu se va putea orientă pe deplinu despre adeverulu séu neadeverulu gravamenelor coprinse in reprezentatiuni.

Candu este vorb'a de interesele a doue partide contrarie, tribunalulu nu pôte aduce judecata drépta pe bas'a unor informatiuni unilaterale, deci, daca este posibilu că sub decursulu lucrariloru pregatitóre se se comita erori, cari reclama remediare, trebie se li se dea si partideloru posibilitatea de a le remediá. Dupa metodulu acceptatu in aline'a a dou'a, acēsta s'ar putea ajunge numai atunci, daca reprezentatiunea unei partide s'ar comunică cu cealalta, că se'si dea respunsulu la ea, daca respunsulu s'ar comunică pentru darea replicii si asia mai departe, ceea ce ne-ar duce la pertractarea scripturistica atātu de odiösa pentru multele ei defecte si rapirea de timp.

Eu inse nu o recomand acēsta, ci mai simplu, m'asiu multiam cu aceea, daca asupra lucrariloru pregatitóre, respective asupra plansoriloru ridicat in contra acelor s'ar admite in fati'a tribunalului o pertractare publica verbala.

Mai asemenea se urmédia acēsta in Ungari'a, unde modulu acesta s'a doveditu de bunu si practicabilu, si nu pricepu pentru ce se ne abatemu dela pracs'a acēsta si se ne multiamu cu mai puçinu pentru Transilvani'a, unde referintiele urbariale sunt, mai complicate?

Daca imi dice cineva, că pentru Transilvani'a din motivulu că acolo sunt referintie speciale, sunt necesarie in dreptulu materialu dispositiuni speciale, cari se abatu dela cele din Ungari'a, — acēsta o pricepu, dar nu pricepu pentru ce se fia procedur'a pentru Transilvani'a mai superficiala si provediuta cu mai puçine garantii decâtu in Ungari'a?

Dreptu aceea imi iau voia a propune, că pentru remediarea gravamenelor referitóre la lucrarile prega-

titore, dupa terminarea acestora, se se admita inaintea tribunalului o pertractare verbala publica.

Parteniu Cosm'a: Eu consideru amendamentul deputatului Veszter de necesariu si corespundietoriu scopului, pentru-ca dupa proiectul acesta sub totu decursulu procedurii meritore nu va fi pertractare meritorea.

In Ungari'a, precum v'am mai spus, se pertractedia cu multu mai simplu cestiunea de permissibilitate, dara apoi se da mai multa insemnatate cestiunei in meritu, candu fiindu tote datele necesarie procurate, se da partideloru voia se pertractadie cestiunea din tote punctele de vedere. Din contra in Transilvani'a, precum se vede, chiaru in acestu stadiu, candu datele voru sta la dispositiune, nu va fi nici o pertractare, er' prin acesta se va depune in manile judecatoriei o putere forte mare, de si insusi d-lu ministru a disu in motivarea sa, ca judecatorii din Transilvani'a nu sunt atatu de calificati si practici ca cei din Ungari'a.

Cine crede, ca prin aceea: ca aci nu se va admite nici chiaru o pertractare scurta, precum se propune, se va mai scurta procedur'a, se insiela forte, pentru-ca Curi'a regesca ca foru supremu de cate-ori a observatu si celu mai micu defectu in procedur'a causelor urbariale, chiaru din motivulu, ca acele sunt de natura incuisitorica, totdeauna a nimicitu intrég'a procedura si a ordonatu pertractare noua. Astfeliu s'a urmatu pana aci si totu asemenea se va urma si in viitoriu, pana candu cauzele urbariale se voru considera de natura incuisitorica, si precum vedu, ele se considera pentru Transilvani'a de natura mai incuisitorica de catu pentru Ungari'a.

Dreptu aceea si chiaru acelor'a, cari cugeta ca acceleredia procedur'a, respingendu amendamentul lui Veszter, ilu recomandu ca celu mai corespundietoriu punctulu loru de vedere.

(Va urmá.)

Corespondentie particulare ale „Observatoriului“.

— Fagarasiu in 29 Augustu 1880.

(Ministrulu de culte si instructiune publica Trefort) in caletori'a sa spre Brasiovu sosindu aici Sambata in 38 Augustu, fu primitu in modu convenabile, dandu-se din partea primariei orasiului nostru in onorea lui si unu banchetu, la care participa 50 persóna.

Ministrulu si-a exprimat surprinderea sa de frumseti'a acestui tinutu, dominatu de lungulu lantiu alu Carpatiloru, cu deosebire campurile cele intinse si frumosu lucrate de poporulu nostru, ia provocatu admiratiunea si nu avea destule cuvinte de lauda.

Cu ocaziunea prandiului nu au lipsitu nici toastele usitate; unu incidentu improvisatu a datu totulu unu coloritu interesantu in prim'a linia pentru acestu comitatu.

Primulu toastu ridicatu de d. comite supremu Szentiványi pentru Majestatea Sa c. et r. „primulu omu magiaru“, a fostu primitu ca totdeauna, cu entusiasmu; nu mai puçinu alu doilea de judele regiu de cercu M. Tibald pentru Majestatea Sa regin'a si alu treilea in limb'a romana de dn. adv. I. Romanu pentru inaltimea sa principele de Coróna, au aflatu unu puternicu resunetu la toti cei de fatia.

Dupa toastele oficiali, comitele supremu Szentiványi ridicu unu paharu pentru bun'a intelegere a toturoru „confessiuniloru religiose“; inse subjelele regiu de cercu Gál Domokos reflectandu, ca bun'a intelegere intre confessiuni nu lipsesce nici a lipsitu, amintesce ca cea mai mare trebuintia o avemu in timpulu presentu de intelegerea intre nationalitatile din Transilvani'a, intre care la primulu locu numesce pe romani, fara de care densulu nu pôte presupune nici unu progressu in acesta tiéra; totu-odata recunósce si necesitatea sustinerei acestui comitatu autonomu, pe care o clica voiesce a'lu vedea desfiintiatu, si cu acestu scopu sapa ca unu sobolu la existenti'a lui.

La acestea cuvinte intrég'a mésa acoperi in modu óresicum demonstrativu, cuvintele oratorelui cu entusiastice strigari de „Se traiésca si élyen.“

Ministrulu zimbea cu placere la acesta innocentu demonstratiune, si se parea ca'i este cunoscuta tendinti'a reutaciósá a unei clice din acestu orasiu, care sub pretextu de nimicu de „daco-romanismu“ ce ar domni in acestu tinutu, séu mai bine in eredii ei cei stricati, ceru mai daunadi in diariulu „Magyar ország“ desfiintierea comitatului si inpartirea lui la Sibiiu si Brasiovu.

Dupa acesta ministrulu ridicandu unu paharu, ne asicura de buna-vointi'a sa, si dupace promise ca nu va trece cu vederea nimicu ce este in interesulu acestui comitatu si ce va sta in puterea d-sale, multiamí cu cuvinte alese pentru bun'a primire, apoi s'a departatu lasandu intre noi o buna inpressiune.

Coresp.

— (Din regiunea Siomcutei-mari, Augustu 1880.) — S'ar parea aprópe de necreditu celea ce ve scriu de asta-data, ca-ci sunt intru adeveru o noutate

rara in feliulu seu, adeca apartirea unui ajutoriu de 400 fl. capetatu dela statu pentru docentii satesci din acestu cercu, intemplata in 16 l. c. in cancelari'a sub-prefecturale din Siomcut'a-mare. Multi dintre on. cetitori voru dice cu dreptu cuventu, ca e frumósá si démna de tóta recunoscenti'a acesta fapta a d-lui ministru de culte, prin carea adeca a intinsu mana de ajutoriu si a remuneratu ostenelele acelora, cari asuda pentru luminarea din intunerecu a poporului si cari prin sublim'a loru chiamare au se jóce cu timpu o mare rola in tóta lumea civilisata. Altii din contra, cari cunoscú situatiunea topografica a tinutului nostru alu Chiórolui, si sciú ca este puçinu roditoriu, voru aflá ca acestu ajutoriu a fostu forte nimeritu, ca-ci elu s'a facutu docentiloru celoru mai reu dotati pôte in totu regatulu, din cauza ca poporulu la noi au seracitu forte. Voru fi si de aceia, cari voru cugetá ca s'au remuneratu diligenti'a si progressulu pe terenulu instructiunei, cum se intempla si in alte state ajunse catu de puçinu la civilisatiune.

Dorere inse, ca nici unulu din acestea nu a fostu motivulu, care a indemnatu pe guvernulu a dá ajutoriulu amintitu, ca-ci déca s'ar fi luat in considerare starea materiale, paupertatea docentiloru, trebuia se se cerce cu de amenuntulu, cari sunt acei intru adeveru mai lipsiti, si apoi numai acelora se li se dea ajutoriu si inca in proportiune cu starea materiale a respectiviloru docenti. Acesta inse nu s'a intemplat, ca-ci sum'a de 400 fl. s'a inpartitu in parti egale câte 15 fl. fia-carui invetiatiu din acestu cercu, cu esceptiunea aloru cei doui din Siomcut'a mare, sub pretestu ca acestia nu ar fi lipsiti, ca-ci isi capeta plat'a regulatu. Dupa parerea-mi modesta, procedur'a cu inpartirea acestui ajutoriu n'a fostu de locu corecta, ca-ci déca s'a inpartasitu d. e. docentele din Coasiu si celu din Secalasieni, cari ambii sunt ómeni avuti, pentru-ce óre celoru din Siomcut'a nu li s'a datu partea lor? Au dóra pentru-ca isi primescu plat'a regulatu? Acesta nu e motivu, ca-ci in Siomcut'a déca se capeta plat'a regulatu la tóta lun'a, tocmai asia de regulatu la tóta prim'a trebue solvite si erogatiunile, in catu unu creditoriu ese, altulu intra. Apoi mai cugete omulu si la inpregiurarea, ca e multu mai greu a trai in Siomcut'a de catu intr'o comuna de celelalte.....

Totu de aci se pôte vedea, ca nu diligenti'a nici progressulu s'au remuneratu; ca-ci atunci a buna séma docentii din Siomcut'a nu remaneau neinpartasiti si in loculu lor se capete cantorulu din Coltírea s. a. multi ca si elu, pe cari dd. notari din respectivele comune nu s'au genatu a'i numi „invetiatori“, séu mai bine dicundu, prin unii ca acestia dejosescu corpulu invetiatorescu.

Lucrulu inse stá asia, ca pe candu s'au alesu de ablegatu dietalu in acestu cercu d. conte Teleky Géza, invetiatorii cei mai multi au alergatu la comanda si ei cu preotii, notarii s. a. alesi ai comunelor, ca se róge pe d. conte a primi mandatulu de ablegatu.

Atunci se dicea, ca numai d-sa ar fi acela, care mai pôte face ceva in dieta pentru noi. Si intru adeveru ca ne-au promis multe de tóte, dar in realitate nu scimu câte din acelea a implinitu. Adeca dupa unu proverbu romanescu „nu a potutu si promise si face.“ Inse pe promisiuni góle nu dá nimeni nimic'a in timpulu de acum. Cá totusi se védia lumea, ca a facutu ceva, densulu a exoperatu dela guvernulu pentru dascalii satesci celea 400 fl. Cá-ci se ne aducemu bine aminte: se apropia éra si alegerile si atunci éra si lipsa de ei, de óre-ce nu se scie, pôte-ca se va aflá pe atunci unu contra-candidatu alu poporului, pe langa acela alu domniloru. Aveti grija dar docentiloru si pe atunci pregatiti bine pe opincari, din a caroru sudóre trairi. Apoi portandu-ve bine, éra si ve voru orbi cu câte 15 fl. In catu pentru preoti, pana acuma n'am auditu se fia fostu remunerati cu ceva pentru servitiulu adusu pe altariulu patriei (?); se crede inse ca nu voru remanea nici densii neremunerati. Vedeti d-le red., cum stau trebile pe la noi?

Ni s'a luat tribunallu si politiculu, ne-au sfásiétu districtulu in bucati; edificiulu maretu, cas'a pretoriale, la carea au asudatu multu poporulu Chiórenu. Astadi decudu altii despre acestu edificiu si precum se vede, nu sunt aplecati a face baremu carceru din ea, déca nu afla cu cale a stramutá aici episcopi'a din Gherl'a, ori a aduce militi'a. Acestea tóte ar trebui discutate si in publicitate. Inse ce se te faci, déca Chiórenii nostrii tacu la tóte, ceea ce va se dica, ca consimtu la tóte. De alta-data ve voiú scrie despre unele mai momentóse din ele. Pana atunci primiti devotamentul meu cu care sum

S.....

Adress'a Asociatiunei romane cu residenti'a in Aradu

memorata in Nr. prec., este de coprinsulu urmatoriu, pe care trebue se'lu cunóschemu cu totii.

Nr. 16/1880. Dela Directiunea „Asociatiunei nationale in Aradu pentru cultur'a poporului romanu.“

P. T. Domnule!

Directiunea subsemnata Ve aduce la cunoscintia, ca la 10 Maiu nou a. c. „Asociatiunea nationala in Aradu pentru cultur'a poporului romanu“ a intratu éra si in curentulu afaceriloru sale.

Inpregiurari nefaste au jignitu pe unu timpu activitatea Asociatiunei nóstre, carea mai nainte luase unu aventu atatu de inbucuratori.

Cine, cu ánima susceptibila de progressulu nationalu, cu interessare de cultur'a poporului romanu, n'a simtitu cu dorere stagnarea lucrarilor Asociatiunei?

Care romanu n'a doritu, ca acesta Asociatiune, acestu factoru puternicu alu culturai nationale, se se urce éra si la nivelulu unde a fostu, de unde prosperandu si inflorindu se reverse radiele binefacatorié ale culturai in tóte páturile poporului romanu?

„Asociatiunea nationala in Aradu pentru cultur'a poporului romanu,“ — acestu institutu culturalu, uniculu in tóta Ungari'a, rezultatulu osteneleloru si sacrificieloru atátoru romani, — se pôte óre ca se nu devina paladiulu de cultura si literatura romana, carora o menira bravii ei intemeiatori?

Cine nu'si aduce aminte, ca ce éra Asociatiunea in trecutu, ce se dicea o adunare generala a ei in anii de flóre, ce inportantia culturala si sociala avea o adunare generala, cum undulá pe stradele Aradului multimea romaniloru adunati cu sant'a devisa a culturai, gat'a a sacrificá dupa pótintia pe altariulu ei — de unde se stemperá setea de cultur'a a multoru tineri romani?!

Prin participarea numerosa, emulare in contribuiri si prin sacrificie de totu feliulu, romanimea intréga a recunoscutu necesitatea Asociatiunei, a disu ca trebue se traiésca, ca-ci multi tineri lipsiti de mijlóce reclama ajutoriu pe carier'a studiului!

Indemnatu de santieni'a cauzei si vedindu dorinti'a publica, Preasanti'a Sa d-lu episcopu eparhialu Ioanu Metianu a convocat pe 10 Maiu nou a. c. adunarea generala a Asociatiunei.

La apelulu parintescu alu bunului Archipastoriu unu publicu numerosu a luat parte cu viua interessare la adunarea generala, si dupa ce a primitu raportulu comisiunei esmise de adunarea generala din urma despre censurarea socóteloru Asociatiunei, au alesu biurolulu adunarii generale pe 3 ani, si directiunea Asociatiunei pe unu anu, conformu statuteloru, precum urmédia:

a) biurolulu adunarii generale: presedintele Preasanti'a Sa d-lu episcopu eparhialu Ioanu Metianu; vice-presedinte primu magnificulu d-nu Sigismundu Popoviciu presedinte la tribunallu reg. in Karczag; vice-presedinte alu douilea spect. d-nu Alessiu Popoviciu advocatu in Santu-An'a; notari: Atanasiu Tuducescu si Romulu Ciorogariu.

b) Directiunea Asociatiunei: directoru primariu: Ilustr. Sa d-lu Antoniu Mocsonyi proprietariu mare; directoru secundariu spect. d-nu Davidu Nicóra controloru la sedri'a orfanala a comitatului in Aradu; esactoru Georgiu Purcariu contabilu; perceptoru responsabilu Dr. Lazaru Petroviciu professoru; economu Josifu Botto advocatu; fiscalu Josifu Popoviciu advocatu; bibliotecariu Vasiliu Mangra professoru; membrii: Rss. d-ni Josifu Goldisiu protosincelu si professoru la liceu, Ioanu Berceanu protopopu gr.-catolicu; apoi d-nii: Stefanu Antonoviciu asessoru la sedri'a orfanala a comit., Ioanu Popoviciu Desseanu advocatu, Dr. Ioanu Papu advocatu, Ioanu Belesiu advocatu, Dr. Nicolau Oncu advocatu, Dr. Georgiu Vuia medicu, Augustinu Hamsea professoru, Teodoru Ceontea professoru si Aureliu Suciú advocatu, toti din Aradu, si Ioanu Cióra preotu in Micalac'a.

Dupa alegerea directiunei, Asociatiunea numai de catu s'a instalatu in localitatile sale oferite gratisu, pe timpu de unu anu, din partea cetatieniloru romani din Aradu; aci in localitatile Asociatiunei (in Aradu, strad'a mielului, etagiulu dela caféneanu König) sunt puse la dispositiunea membriloru: bibliotec'a, diarie etc.)*

Pentru-ca activitatea Asociatiunei se nu suferé nici o intardiare, directiunea a aflatu de bine a se adressá cátra intregu publiculu romanu, cerendu'i sucursulu la inaintarea scopuriloru de cultura ale Asociatiunei; deci

P. T. D-ta esci rogatu cu tóta onórea cá, avendu in vedere cultur'a poporului nostru si spriginulu ce trebue se'lu aretamu cátra tinerimea nóstra lipsita de mijlóce pentru a potea studiá si a se inavuti cu sciintia, se binevoiesci a Te inscrie de membru alu Asociatiunei pe bas'a si in intiesulu statuteloru, pe cari le inpartasimu in estrasu langa acestu apelu.

Totu-odata Te rogamu se binevoiesci a face o lista si a indemná si pe altii a se inscrie de membri, éra dupa inscriere vei binevoi a trimite list'a la perceptorulu Dr. Lazaru Petroviciu in Aradu, impreuna cu tacs'a de membru pe semestrulu primu, dela fia-carele inscrieru in list'a de membru.

Spre orientare adaogemu aci, ca on. dame inca potú fi membre.

Dupa-ce directiunea va primi list'a membri-

*) Spre orientarea on. publicu facemu cunoscutu si aceea, ca, pentru distractiuni sociale si pentru comoditatea cercetatoriloru, in localitatea Asociatiunii se afla si restauratiune.

loru, va trimite fiacarui o declaratiune, prin care recunósce a fi membru, pentru a o subscrie si re-trimite Directiunei.

Despre banii ce voru incurge la perceptorulu Asociatiunei cá taxe dela membri, fia-care individuu in scriu de membru, va capetá fára intardiére: chiantia de-a dreptulu la adress'a lui propria.

Pentru-cá publiculu se aiba cunoscentia curata despre tóte afacerile Asociatiunei, directiunea va face raportu si'lu va publicá in foile nationale.

Aradu, 2 Iuliu nou 1880, din siedinti'a Directiunei „Asociatiunei nationale in Aradu pentru cultur'a poporului romanu.“

Davidu Nicóra m. p.
directoru secund. cá presiedinte.
Atanasiu Tuducescu m. p.
notariu.

Sciri diverse.

— (Ministru Trefort in Sibiiu.) Despre petrecerea' acestui ministru aicea in Sibiiu, oficiosulu „Hon“ publica unu raportu tendentiosu, din care estragemu si noi urmatóriele:

Ministrulu Trefort pe timpulu cátu au petrecutu in Sibiiu, respundiendu discursulu de salutare alu mitropolitulu greco-orientalu, fiindu de fatia capii autoritatiloru militare bisericesci si laice, între altele au disu: „Sunt unii ómeni, cari inca totu mai considera actualele relatiuni constitutionale, cá unu ce provisoriu si cari isi basé-dia sperantiele loru pe aspiratiuni speciale. La adress'a acestora trebue se declaru in modu categoricu, cá eu consideru actualulu organismu constitutionalu si starea dualistica a monarchiei, cá unu ce definitivu si nealterabilu in bas'a sa. Din acésta cauza asiu si dorí, cá de pe acuma fiacare cetatiénu alu patriei se se inpace cu acésta stare de lucruri, ce nu se póte schimbá si care este unic'a salvatóre pentru patri'a nóstra si pentru intrég'a monarchia, pentru-cá constitutiunea dejá acuma ofere unu suficientu campu liberu fiacarei confesiuni si fiacarei limbi de a isi realisé dorintiele si aspiratiunile loru (?) pe cale legala si prin mijlóce legale.“ La aceste cuvinte ale ministrului, dice corespondentulu lui „Hon“, cá ilustr'a societate cu generalii in frunte au eruptu in exclamari de „Eljen“ si „hoch“ si anume la esprimarea cuventulu de „dualismu.“

Asia i se scrie lui „Hon.“ Noi n'amu fostu de fatia la acea receptiune ministeriala si nu potemu scí, déca cele relatate de „Hon“ sunt esacte séu ba. Déca inse d-lu ministru s'au exprimat in sensulu de mai susu si déca cumva au vorbitu din convictiune, apoi noi ne permitemu a-i dice, cá cu tóte acestea pamentulu si inpreuna cu elu si dualismulu totusi se misica si se va misicá. Déca dualismulu este si va fi definitiv'a organizatiune constitutional a Ungariei, acést'a se va aratá dupa reintórcerea M. S. imperatulu din caletori'a intreprinsa si va decide resultatulu viitóreloru alegeri dietali.

In cátu pentru cele vorbite de d-lu ministru Trefort, noue ni s'au relatatu, cá între altele adresandu-se cátra reprezentantii clerulu gr. or. ar fi disu cá: „unu statu se póte guberná bine numai prin politia si prin preoti.“ Déca d-lu ministru au disu aceste cuvinte, séu ceva asemenea, atunci reprezentantii clerulu au fostu insultati in modu gratuitu, pusi fiindu alaturea cu organele politianesci, cá si candu amu traí inca pe timpulu Concordatulu si alu husariloru lui Bach. Unde remane atuncea multu laudatulu liberalismu alu constitutionalismulu ungurescu?

— (Unu processu de pressa in Dobritinu.) Processulu de pressa intentatu de cátra procurorulu generalu Cozm'a contra lui Carol Szatmáry, redactorulu diariulu „Ébresztó“ din Dobritinu, pentru lese maiestatiei, s'au pertractatu Sambat'a trecuta inaintea curtiei cu jurati din Dobritinu. Articolulu incriminatu au aparutu in Nr. 17 alu lui „Ébresztó“ (Desteptatoriulu) in 25 Aprilie a. c. sub titulu: „La donna e mobile.“ In acelu articolu contess'a Ludovicu Batthyányi si veduv'a lui Ioanu Damjanics au fostu infruntate, pentru-cá cu ocasiunea fidantiarei principelui de coróna Rudolffu si-au exprimat felicitarile loru omagiale in scriu. Passagiulu incriminatu suna:

„In scriu s'au grabitu de a isi exprimá omagiulu loru pentru acelu soldatu imperialu, pentru principele de coróna Rudolffu, care este din acelasu sange, care nu se ingrozí, candu au versatu sangele lui Batthyányi si acelu 13 martiri.“

„Dómn'a de Batthyányi si d-n'a de Damja-

nics facéndu acestu pasu, au insultatu suvenirea barbatiloru loru.“

„Femei'a isi umilese demnitatea sa, déca dupa unu doliu de 30 ani se inbuldiesce preste mormentulu sociulu ei in cerculu calailoru lui.“....

Carol Szatmáry, care s'au aparatu insusi in modulu celu mai cinicu, a fostu declarat de culpabilu de lese maiestatiei si tribunalulu condamnatu, dupa o consultare de unu patrarriu de óra, pe acusatulu la 1½ anu inchisóre si 500 fl. amenda.

Prin acésta kosuthianii au castigatu unu nou martiru.

— (Architectur'a bisericesca.) Scriindu aici in Sibiiu, vorbindu si de Blasiu, prin Asociatiune de idei ne venira in minte vreo trei scrisori mai vechi, dintre care una spune de o biserica noua, pentru a carei edificare din fundamentu erá precalculata sum'a de 17.000 fl., acum inse comun'a bisericesca vede, cá nu se va ajunge nici cu 30.000 fl. Din altu locu avemu scirea, cá la o biserica noua se totu lucra de 12 ani si cá de nu se va coperi cátu mai curendu, ruina se va alege din ea si mile de florini voru merge in ventu. La o biserica dupa doi ani au si crepatu doi paretii. Sunt si câte-va bisericí, unde clisierii (fetii) nu cutédia se mai traga clopotulu celu mare, de frica cá se nu cadia turnuletulu si se'i ingrópe acolo. In alta comuna protulu suferé de reumatismu infricosiatu in pitióre, din cauza cá in timpulu servitiulu divin ilu siuierá ventulu printre crepaturile cauate in urmarea miserabilei zidiri, între fundamentulu de pétra facutu numai cu tinciú de lutu, nu de varu, si între paretii de stejariu. Mai multe biserici vechi, de lemn, sunt asia de mici pentru poporatiunea actuala, in cátu daca aru merge la biserica tóte persónele cu prunci cu totu, cáti sunt dela 10 ani in susu, nici ¼ parte nu aru incapea. In o suma de casuri se facu biserici, inse dupa unu stilu, care numai bisericescu, numai demnu si frumosu nu se póte numí. Nu architecti, nici macaru asia numiti maisteri zidari dela cetati mai mari, ci numai nisce cárpaci miserabili cutédia a'si bate jocu de edificie religiose si a dilapidá in acelu modu criminalu, averile bisericesci in sume de mii si sute de mii.

Sunt câteva luni, de candu aduseseramu si noi o scire placuta dela Blasiu, cá acolo s'a sistemisatu pentru archidieceasa unu postu de architectu, alu carui oficiu este nu numai a compune planuri architectonice, ori-candu cere trebuint'a, ci si a luá la revisiune tóte planurile de biserici, scóle, case parochiali si altele, din intrég'a archidieceasa, inainte de a se executá acelea, sub grea raspundere a respectiveloru deregatorii parochiali. De atunci ni s'au datu si oca siuni de a vedea mai multe planuri de biserici si scóle de ale d-lui Augusto Mazzuchi, architectu din Blasiu, inca si unulu elaboratu pentru reformatii din Aiudu.

Architectur'a religioasa a fostu din timpurile stravechi, inca si la popórale semibarbare, cea mai bine cultivata si mai ingrijita, templele au fostu considerate totdeauna cá palate locuite de divinitati. Scólele ar trebui se fia considerate cá residentie ale natiunilor. Intre inpregiurarile nóstre din Transilvani'a si Ungari'a, clerulu superioru este chiamatu a supraveghia de aprópe, prin organe specialí, edificarea si conservarea templeloru si scóleloru.

— (Nu voru nici se audia.) In Nr. 66 arataramu dupa diariulu „Szabadság“, cá in orasiulu Béél (rom. Beliu) magiarii au inputatu romaniloru gr. orient. de acolo, cá-ci au cutediatu se cante in biserica in dio'a de 6/18 Augustu himnulu imperatescu in limb'a nóstra cea dulce nationale. De atunci ne vení o corespondentia dela mana buna, cu dat'a Beliu in comit. Biharu 14/26 Augustu, din care aflamu, cá la banchetulu de séra, la care participase tóta inteligenti'a din locu, oficiala si neoficiala, nici-unulu dintre magiari nu a voitu se ridice toastulu homagiala, usitatu in onóra monarchulu nostru si a dinastiei sale. Observandu óspetii romani, acea tacere obstinata, unulu dintre densii, omu teneru venitulu dela facultatea de medicina, crediendu cá este oportunu a dá solemnitatei si prin cuvente caracterulu celu are de natur'a sa, ridicá unu toastu pentru indelung'a si gloriós'a viétia a Mai. Sale. „Atunci inse“, adaoe corespondentele, „magiarii isi manifestara suprem'a loru indignatiune facia de toastu si de toastante, dovedindu acésta nu numai prin clatinarea si întórcerea capetelor de cátra mésa, ci si prin retragere dela ciocnirea pocaleloru cu respectivulu“. Tari sunt kosuthianii in comit. Biharu, in care sunt preste 530 mii de sufflete.

— (Imperatulu Josifu II si romanc'a din Naseudu.) Cu oca siunea unei caletorii ce o între-

prinsese acestu exemplaru Domnitoru prin districtulu Naseudulu, cá de comunu se despartí de suit'a sa si trecu singuru prin mai multe comune inainte. Se scie cá acestu Domnitoru stralucea mai multu cu ánim'a decâtu cu inbracamintea, in cátu erá cu greu alu recunósce. Sosindu intr'o comuna, se opresce la o casa, intra in laintru si privesce cu atentiune la cele din giurulu seu. In casa se aflá numai o femeia, care se parea fórté ocupata cu diferite lucruri. Vendiendu cá strainulu se uita in drépt'a si stang'a cu atáta linisce se necajiesce si i striga restitu: „Ei, domnule, ce stau si te uiti asia? mai bine mi-ai ajutat la ceva!“ „Bine, da ce ti-e asia de graba, drag'a mea?“ Dar nu scii cá astadi viná imperatulu pe aici se vreau se gatu se-lu pociu vedé si eu si aratandu la puilu din frigare, ce se aflá la focu adause: „fii bunu si invérte nitielu frigarea ast'a, dar grigesce se nu se arda, c'apoi ne sfadimu amendoi“. Imperatulu luá frigarea si-o invertea cum se cade pe langa focu. Intr'aceea sosese suit'a, afla pe imperatulu cu frigarea in mana; saluta cu respectu. Femei'a cade in genunchi, saruta man'a imperatulu, éra acesta se departeza suridiendu. Se fia mai friptu imperatulu pui in frigare romanésca, n'am auditu. p. p.

Preturile cerealeloru

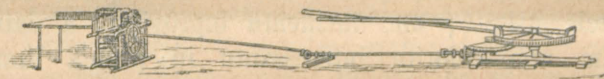
si altoru obiecte de traiu au fostu la

31 Augustu st. n. in Sibiiu:

Gráu, dupa eualitati	1 hectolitr	fl. 6.50—7.50
Gráu, amestecat	1 „	„ 5.—6.—
Secara	1 „	„ 5.10—5.50
Papusiou	1 „	„ 5.20
Ordiu	1 „	„ 4.20—4.60
Ovesu	1 „	„ 1.90—2.30
Cartofi	1 „	„ 1.20
Mazare	1 „	„ 6.50—7.50
Linte	1 „	„ 11.—12.—
Fasole	1 „	„ 6.—7.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	„ 36.—38.—
Untura (unsóre topita)	50 „	„ 30.—32.—
Carne de vita	1 „	„ —46
Oua 10 de	1 „	„ —20

UMRATH & COMP. in Bubna langa Prag'a, fabricanti de machine agricole

se recomanda prin specialitatile premiate la expositiunea agricola din Prag'a in anul trecut, cu pretulu celu de antaiu si renumite prin esecutarea loru fórté solida, ambletu usioru, productivitate mare si treieratu caratu a

Machineloru loru de treieratu de mana si cu verteju

dela 1 pana la 8 poteri de cai séu boi, atatu locomobile cátu si stabile. Mai incolo fabricamu in marimi diferite si de o constructiune probata:

Ciure pentru bucate, taiatóre de paie, mori pentru sdrobitu etc' etc.

Catalóge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu si franco. (20) 10—10

Pentru cei ce patimescu de pieptu si plumani.

Wilhelm's
Allopu de plante Schneeberg

alu lui

Franciscu Wilhelm, farmacistu in
Neunkirchen (Austri'a de josu.)

In decursu de 25 ani s'au probatu a fi de cea mai mare fortia vindecatóre si usiuratóre pentru morburile organeloru de respiratiune, pentru catarele gútlejulu si alu bronchiiloru, tuse spasmodica, ragusiela, multe alte suferintie ale gútlulu si ale plumanilor.

Fórté de recomandat este acestu sucu cá preservativu pe tempuri neguróse si aspre.

Fíindu de unu gustu placutu, elu este folositoru pentru copii si o necesitate pentru ómeni cari suferé de plumani; éra pentru cantareti si óratori in contra vocei inforate, séu chiaru in contra ragusielei, elu este unu mijlocu nedispensabilu. — Numeróse ateste probésa cele afirmate mai susu.

Se afla de vendiare in sticle a 1 fl. 25 cr. in Sibiiu la d-nii Fried. Thallmayer si I. B. Misselbacher sen.

Onoratulu publicu se céra totdeauna specialu Wilhelm's Allopu de plante Schneeberg, fiindu-cá acesta se produce singuru numai de mine, si de órece fabricatele puse la vendiare sub firm'a Julius Bittner Allopu de plante Schneeberg, sunt nisce imitatiuni nedemne, asupra caroru atragu deosebita atentiune a publiculu cumperatoriu.

(2) 17—25

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.

Tipariulu lui W. Krafft.